

ویژه برجام» که وزن آنها در آن بیشتر بود بررسی شود و از سوی دیگر وقتی در عمل کار بررسی به کمیسیون امنیت ملی سپرده شد، اولین گزارش وزارت خارجه را «غیرصادقانه» خواندند. از جمله علیرضا زاکانی مدعی شد که آزاد شدن یک میلیارد و ۶۰۰ میلیون دلار از منابع مالی ایران هیچ ربطی به برجام ندارد که دولت در گزارش خود به آن اشاره کرده است. طیف مخالفان همچنین تأکید داشتند که اشاره وزارت خارجه به موانع داخلی اجرای برجام هم «غلطیند دولت به آغوش امریکایی‌ها» است.

کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس نهم اما آنقدرها فرصت نداشت تا بتواند گزارشی از اجرای برجام به صحن علنی ارائه کند و عملاً این وظیفه به مجلس دهم موکول شد. جایی که گزارش قرائت شده در صحن علنی به موارد متعددی از تحقق اجرای برجام و لغو تحریم‌های هسته‌ای اشاره داشت، چیزی که اصلاً مورد تمایل طیف مخالفان نبود. از همین رو بود که حتی برخی از اعضای کمیسیون امنیت ملی هم نظیر کریمی قدوسی این گزارش را «یک طرفه» و «به نفع دولت» ارزیابی کردند. گزارشی که

عکس: ابوالفضل سانی / ایران

سال اول اجرای برجام در کش و قوس دو مجلس متفاوت

بهارستان؛ از سنگر مخالفان تا مأمن موافقان

اگر مخالفان برجام وزن بیشتری در مجلس داشتند، قطعاً برای تغییر محتوا و سوگیری آن اقدام می‌کردند. اما به شکل واضح این کاهش وزن آنها بود که نهایتاً خروجی کمیسیون امنیت ملی را به سمتی متفاوت از سمت و سوی خروجی‌های مجلس نهم برد. چنان که در همان مقطع، موسوی لارگانی، یکی از مخالفان برجام این گزارش را نشانه «ذوب شدن برخی نمایندگان در دولت» خواند. این برداشتی را دیگال از تغییر گرایش سیاسی مجلس بود که نشانه عملی آن نه تنها در اولین گزارش ۶ ماهه اجرای برجام، بلکه در موارد دیگری مانند امضای قانون FATF هم به چشم می‌خورد که دولت برای پیشبرد برجام به آن نیاز داشت و مخالفان برجام با وجود اعتراضات شدید حداقل در مجلس موفق به ساختن مانعی جدی بر سر راه آن نشدند.

■ مخالفان در سودای خراب کردن بازی

در چنین شرایطی که تغییر وزن سیاسی موافقان و مخالفان برجام در مجلس به وضوح احساس می‌شود اما هنوز نگرانی‌های دولت از مسیر اجرای برجام و موانع داخلی آن در بهارستان آنقدرها هم کمتر نشده است. افشای سخنان ظریف در کمیسیون امنیت ملی هر چند با انتقاد و حتی اعتراض قسمت عمده مجلس و حمایت تعداد به مراتب کمتری از نمایندگان همراه شد ولی همزمان می‌تواند نشانه این خطر باشد که مخالفان مجلس نشین برجام با کم شدن تعدادشان در بهارستان به سوی شیوه‌های «ایضایی‌تر» مخالفت متمایل شده‌اند. اتفاقی که یکی از پیامدهای آن حرکت سریع‌تر فضای سیاسی به سمت دو قطبی است. تا اینجای کار در عمل چه در مجلس نهم و چه مجلس دهم، دولت و وزارت خارجه توانسته‌اند برجام را از پیچ مخالفت خوانی‌های متعدد داخلی عبور دهند. آخرین نمونه آن هم مناقشه بر سر تمدید قانون «آیسا» در آمریکا است که علی‌رغم نظر مخالفان برجام طبق خواسته دولت جلو رفت. مخالفان برجام می‌گفتند دولتی‌ها بعد از تمدید این قانون باید در اقدامی سریع و ضرب‌الاجلی فوری برجام را تعلیق و فعالیت‌های هسته‌ای را به حالت قبل برگردانند. دولت اما طبق اعلام قبلی خود موضوع را از طریق کمیسیون ویژه مشترک در وین دنبال کرد که تضمین به مراتب بیشتری برای مصون ماندن برجام از خطر «نقض» دارد. کاهش ۱۰۴ مخالف به ۴۵ نفر از مجلس نهم به دوره دهم موقعیت چشمگیری برای دولت در اجرای توافق هسته‌ای محسوب می‌شود اما بدان معنا نیست که این ۴۵ نفر توان ایجاد زحمتی برای وزارت خارجه در این زمینه نداشته باشند. به عبارتی آنها امروز اگر به دلیل تضعیف موقعیت‌شان در مجلس توان بازی سازی ندارند اما می‌خواهند توان بازی خراب کنی خود را حفظ و از آن استفاده کنند. مانند اقدامی که کریمی قدوسی در هفته‌های اخیر انجام داد.

[احسان بدافنی] «به کسانی که با اجرای برجام مخالفند، رأی ندهید»؛ این توصیه صریح علی‌مطهری به مردم برای انتخابات هفتم اسفند سال گذشته بود. توصیه‌ای که البته تنها محدود به او نمی‌شد و تقریباً تمام چهره‌ها و گرایش‌های موافق و نزدیک به دولت هم بر آن تأکید داشتند. سرنوشت آینده برجام به عنوان بزرگ‌ترین دستاورد دولت حسن روحانی تنها کمتر از دو ماه بعد از شروع اجرای آن تا حد زیادی به ترکیب مجلسی بستگی داشت که قرار بود از هفتم خرداد ۹۵ در بهارستان شکل بگیرد. مجلس نهم هر چند در صدر دستاوردهای خود تصویب طرح برجام را قرار داده بود اما همان مجلس به یکی از اساسی‌ترین و البته اثرگذارترین مجامع مخالفان برجام هم تبدیل شده بود. مخالفانی که از دید حامیان برجام باید در دوره بعد «تضعیف» می‌شدند. اکنون در آستانه یک سالگی اجرای برجام به اندازه کافی نشانه‌های محکمی برای «تضعیف» موقعیت پارلمانی مخالفان برجام در ساختار سیاسی ایران وجود دارد.

■ ریزش عدد مخالفان؛ از ۱۰۴ به ۴۵ نفر

در مجلس نهم اگر تا مقطع بررسی برجام در کمیسیون ویژه یعنی مرداد و شهریور سال ۹۴، مخالفان برجام برای مخالفت خود رودربایستی‌هایی داشتند و تنها به مخالفت با روند مذاکرات می‌پرداختند، بعد از آن این رودربایستی‌ها هم کنار گذاشته شد. با مطرح شدن طرح اجرای برجام در مجلس نهم حداقل ۲۰ نماینده به صراحت در مواضع خود اعلام کردند که مخالف اجرای برجام هستند و البته تعداد بیشتری هم این موضوع را به زبان نیاوردند. عدد دقیق‌تر مخالفان اما در روزهای پایانی همان مجلس روشن‌تر شد؛ جایی که ۱۰۴ نماینده در روز ۲۰ اردیبهشت ماه در تذکره‌ای به رئیس جمهوری، خواهان توقف اجرای برجام شده بودند. این خواسته‌ای بود که از همان روزهای اول اجرای برجام مطرح می‌شد. تا آنجا که تنها چهار روز پس از آغاز اجرای برجام، علیرضا زاکانی در روزی ام‌دی‌ماه از نقض دولت سخن گفت. زاکانی که در آن روزها همچنان با عنوان «رئیس کمیسیون ویژه برجام» به اظهار نظرمی پرداخت، حتی معتقد بود که امریکایی‌ها پیش از شروع اجرای برجام آن را نقض کرده‌اند و اجرای آن توسط دولت «غیرقانونی» است. روز ۲۶ دی‌ماه ۹۴ که اجرای برجام کلید خورد، معلوم بود یکی از اصلی‌ترین محورهای مبارزات انتخاباتی ۱۷ اسفند بر همین پایه استوار خواهد بود. از همین رو حمایت از برجام به یکی از اساسی‌ترین شعارهای لیست انتخاباتی امید و انتقاد از آن به موضوعی فراگیر در میان اصولگرایان تبدیل شد. نتیجه انتخابات هفتم اسفند اما هر چند پایان کار مخالفان برجام در بهارستان نبود ولی موفقیتی بزرگ در سیاست «تضعیف» موقعیت پارلمانی آنها محسوب می‌شد. برای اثبات این رخداد می‌شود یک عدد مهم دیگر را در مقابل عدد ۱۰۴ نماینده خواهان توقف برجام در روزهای پایانی مجلس نهم قرار داد. یک ماه پیش وقتی جواد کریمی قدوسی اقدام به انتشار سخنان وزیر خارجه در کمیسیون امنیت ملی مجلس کرد و مدعی شد که ظریف بابت «اشتباهات خود در برجام»

تقاضای ۱۰۴ نماینده برای توقف برجام در اواخر مجلس نهم و نامه ۴۵ نماینده مجلس دهم به ظریف در ماه گذشته یک معنای مهم دارد. آن هم اینکه تعداد مخالفان جدی برجام در مجلس دهم نسبت به مجلس نهم از نصف هم کمتر شده است

ایران

دوشنبه
۲۷ دی‌ماه ۱۳۹۵